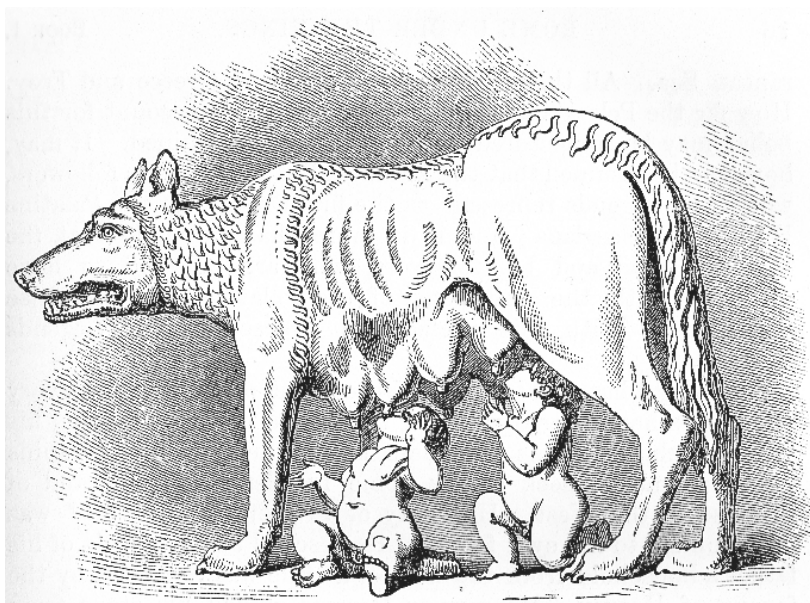

Latijn

Goed voor je brein!

Latijn

Goed voor je brein!

Ls Coronalis

Ls Coronalis

Omslagontwerp Ls Coronalis

ISBN: 9789402179422

© 2018 P en B Cornelissen, Hamont-Achel, Belgium

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, distributed, or transmitted in any form or by any means, including photocopying, recording, or other electronic or mechanical methods, without the prior written permission of the publisher.

Eerste druk

De bijsluiter

We hebben gekozen voor een pittige methode om Latijn te leren. In elke les komen er **vocabularium, grammatica en culturele weetjes** voorbij.

De bladspiegel en de plaatjes helpen je om de leerstof te onthouden. **De oefeningen** zetten je verder op pad. Probeer de **Latijnse zinnnetjes** aan het begin van iedere les te **memoriseren**, doe hetzelfde met **het vocabularium** en de **grammaticale rijtjes**, maak dan de opdrachten. **De uitwerkingen** staan achter in het boek. Besteed ook zeker de nodige aandacht aan **de culturele weetjes**.

Achter in het boek vind je **een overzicht van de behandelde grammatica en een woordenlijst**.

Alle **woorden** uit de teksten zijn **vanaf lectio XXII** niet meer opgenomen in de woordenlijst om de omvang van het boekje te beperken. We adviseren **een woordenboek Latijn-Nederlands** aan te schaffen.

Herhaal constant!

Repetitio est mater studiorum!

1. Repetitio est mater studiorum.

Lectio prima Lingua Latina

Haec mihi prima lectio est.

Dit is voor mij de eerste les.

Nondum omnia lingua Latina dico.

Ik zeg nog niet alles in het Latijn.

Lingua Latina difficilis est.

De Latijnse taal is moeilijk.

Minime lingua Latina facilis est!

Helemaal niet, de Latijnse taal is gemakkelijk!

Recte dicis!

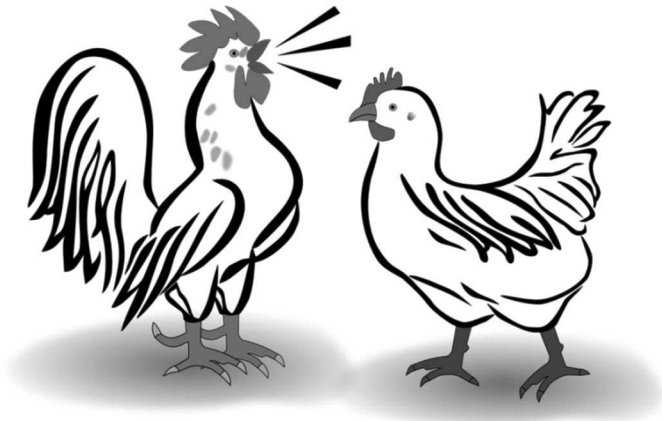
Je spreekt juist!

Cito omnia lingua Latina dicis!

Snel zeg je alles in het Latijn!

2. Non recte dicis.

3. Cito omnia lingua Latina dicis!

Salve!

Gegroet!

Salve gallus sum. Ut vales?

Ik ben een haan. Hoe maak je het?

Valeo!

Ik maak het goed!

Linguam Latinam disco.

Ik leer de Latijnse taal.

Bene!

Goed!

Quod praenomen tibi est?

Welke voornaam heb je?

Castor sum.

Ik ben Castor

Sum, es.

Ik ben, jij bent.

Valeo, vales, valet.

Ik stel het goed, jij stelt het goed, hij stelt het goed.

De uitspraak, het lidwoord, drie persoonsvormen, esse

We spreken het Latijn uit zoals het Nederlands behalve:

V wordt uitgesproken als W.

C wordt uitgesproken als K.

U wordt uitgesproken als OE.

G wordt uitgesproken zoals de G in het Franse garçon.

I gevolgd door een klinker wordt als een J uitgesproken.

OE wordt uitgesproken zoals de OY in het Engelse boy.

We leggen de nadruk op de voorlaatste lettergreep als deze lang is, is deze voorlaatste kort, dan leggen we de nadruk op de derde laatste lettergreep. De kwantiteit der lettergrepen wordt in deel 4 behandeld.

Het Latijn heeft **GEEN LIDWOORD**.

In het Latijn hoeft **het onderwerp niet uitgedrukt** te worden. De persoon zit vervat in de persoonsuitgang van het werkwoord.

Actief : O: ik S: jij T: hij, zij, het

Het werkwoord zijn is onregelmatig:

Sum: Ik ben, vergelijk met het Frans: Je suis.

Es: Jij bent, vergelijk met het Frans: Tu es.

Est: Hij, zij, het is, vergelijk met het Frans: Il, elle est.

Est mihi betekent **ik heb**.

Cognomina

Romeinse mannen hadden drie namen: een voornaam, PRAENOMEN, een familienaam, NOMEN GENTILICIUM en een bijnaam, COGNOMEN.

Bijvoorbeeld Marcus Tullius Cicero, de grootste Romeinse redenaar.

Cicero, cicer betekent erwt ... Onze beroemde Cicero had blijkbaar een voorouder die op de eerste rij stond toen ze de erwtvormige neuswratten uitdeelden.

Andere Romeinse cognomina zijn : Brutus, dommerik, Flavus, rosse, Flaccus, hangoor.

4. Flaccus sum.

5. Brutus sum.

Vocabulary

Om Latijn te leren moet je niet alleen de betekenis van de woorden onthouden maar ook de **grammaticale aanvulling**. De betekenis hiervan wordt later uitgelegd.

hic, haec, hoc	deze, dit
lectio, lectionis	les
primus- a-um	eerste
esse, sum	zijn
nondum	nog niet
lingua, ae	taal
Latinus- a-um	Latijns

difficilis- is-e	moeilijk
facilis- is-e	gemakkelijk
minime	allerminst
bene	goed
recte	juist
cito	snel
dicere, dico	zeggen, spreken
Salve.	Gegroet.
valere, valeo	het goed stellen
Ut vales?	Hoe gaat het met jou?
praenomen, praenominis	voornaam
discere, disco	leren
mihi	voor mij
tibi	voor jou
gallus, i	haan

Oefening: Vertaal.

bene	cito
dicere, dico	difficilis-is-e
discere, disco	esse, sum
facilis-is-e	gallus, i
hic, haec, hoc	Latinus-a-um
lectio, lectionis	lingua, ae
mihi	minime
nondum	praenomen, praenominis
primus-a-um	recte
Salve.	tibi
Ut vales?	valere, valeo

Oefening: Zeg in het Latijn.

allerminst	deze, dit
eerste	Gegroet.
gemakkelijk	goed
haan	het goed stellen
Hoe gaat het met jou?	juist
Latijns	leren
les	moeilijk
nog niet	snel
taal	voor mij
voor jou	voornaam
zeggen, spreken	zijn

Vul aan zoals in het voorbeeld.

Voorbeeld:

Marcus

NOMEN

Tullius

.....

Cicero

Publius

Cornelius

Lentulus (=sloom).....

Oefening: Vertaal.

- I. Discis linguam Latinam.
- II. Castor gallus est.
- III. Recte disco.
- IV. Haec cito discis.
- V. Prima lectio facilis est.
- VI. Minime prima lectio difficilis est!
- VII. Lectio secunda difficilis est.
- VIII. Recte dicis!
- IX. Cito omnia lingua Latina dico!
- X. Gallus lentulus est.

Oefening: Zeg in het Latijn.

- I. Je maakt het goed.
- II. Ik spreek correct
- III. Jij leert snel.
- IV. Gegroet!
- V. Hoe maak je het?
- VI. Ik maak het goed.
- VII. Welke voornaam heb je?
- VIII. Castor is een haan.
- IX. De Latijnse taal is moeilijk.

X. Ik zeg nog niet alles in het Latijn.

6. Lingua Latina facilis est.

7. Gallus sum.

Cynthiam Quintus amat

Quintus houdt van Cynthia.

Quam Cynthiam?

Welke Cynthia?

Cynthiam luscam amat.

Hij houdt van de eenogige Cynthia.

Cynthia unum oculum non habet.

Cynthia heeft één oog niet.

Quintus duos oculos non habet.

Quintus heeft twee ogen niet. (Vrij naar Martialis, III, 8)

Cynthia Terentiae ancilla est.

Cynthia is de slavin van Terentia.

Terentia domina est.

Terentia is de bazin.

Quintus in insula habitat.

Quintus woont in een flatgebouw.

8. Quintus Cynthiam amat.

9. Insula

Praesens, drie naamvallen in het enkelvoud type femina en dominus

De onvoltooid tegenwoordige tijd noemen we in het Latijn het PRAESENS.

We zagen reeds **drie persoonsuitgangen** van het praesens actief:

O: ik

S: jij

T: hij, zij, het

In het praesens wordt **de persoonsuitgang achter de praesensstam** geplaatst bij werkwoorden waarvan de stam eindigt op a, e en lange i.

Je vindt **de praesensstam** door bij de infinitivus (=noemvorm) RE weg te laten. De infinitivus is de vorm die je in woordenlijst vindt.

Uitzonderingen bevestigen de regel:

Bij werkwoorden met stam op a **trekt de a samen met de o** in de eerste persoon enkelvoud van het praesens actief en blijft alleen de o staan.

Het werkwoord esse, zijn, is onregelmatig:

Sum: Ik ben.

Es: Jij bent.

Est: Hij, zij, het is.

Werkwoorden worden VERVOEGD.

Hier onder vind je **een overzicht van de geziene vervoegingen**:

PRAESENSSTAM op a, amare, liefhebben

ENKELVOUD	
eerste persoon	amo
tweede persoon	amas
derde persoon	amat

PRAESENSSTAM op e, valere, het goed stellen

ENKELVOUD	
eerste persoon	valeo
tweede persoon	vales
derde persoon	valet

PRAESENSSTAM op lange i, audire, horen

ENKELVOUD	
eerste persoon	audio
tweede persoon	audis
derde persoon	audit

Zelfstandige en bijvoeglijke naamwoorden veranderen van vorm al naargelang hun functie in de zin. Het Latijn heeft om die reden een **vrije woordorde**.

Zelfstandige en bijvoeglijke naamwoorden worden VERBOGEN.

Er zijn in het Latijn **vijf groepen van zelfstandige naamwoorden**.

De eerste groep eindigt op a en is meestal vrouwelijk.

De tweede groep eindigt deels op us en is dan meestal mannelijk.

De vorm die de zelfstandige en bijvoeglijke naamwoorden aannemen al naargelang hun functie in de zin noemen we **NAAMVALLEN**.

In de lessen kwamen er drie naamvallen voorbij:

De nominativus drukt het onderwerp en het naamwoordelijk deel van het gezegde uit. Deze naamval vind je in de woordenlijst.

De accusativus drukt het lijdend voorwerp uit of staat na bepaalde voorzetsels en eindigt in de eerste en tweede groep in het enkelvoud op M.

De ablativus drukt de bijwoordelijke bepaling uit of staat na bepaalde voorzetsels en eindigt in de eerste groep in het enkelvoud op A en in de twee mannelijke groep in het enkelvoud op O.

Uiteindelijk is in het Volkslatijn alleen de ablativus blijven bestaan. Dat zien we in de evolutie naar de Romaanse talen.

Hier onder vind je **een overzicht** van de behandelde verbuigingen:

GROEP 1, vrouwelijke zelfstandige naamwoorden op a

ENKELVOUD	
nominativus	femina
accusativus	feminam
ablativus	femina

GROEP 2, mannelijke zelfstandige naamwoorden op us

ENKELVOUD	
nominativus	dominus
accusativus	dominum
ablativus	domino

Martialis, wonen in Rome

Martialis was een **spotdichter uit de eerste eeuw na Christus**. In zijn vlijmscherpe epigrammen neemt hij verschillende facetten uit de samenleving op de korrel.

Rome kende in de eerste eeuw na Christus ongeveer een miljoen inwoners. Er waren verschillende standen. Je had de mensen die afkomstig waren van de oude adel, de geldadel, de kleine zelfstandigen, de scharrelaars en de slaven.

De scharrelaars woonden meestal in een **insula**, letterlijk eiland. De insulae waren woonkazernes in de stad zonder enig comfort. Er waren geen sanitaire voorzieningen en men had geen keuken, laat staan glazen vensters. Het waaide er voor in en achter uit. **Iuvenalis, een satiredichter uit de eerste eeuw na Christus** wijst op de gevaren in het nachtelijke Rome: Als je een insula passeerde, dan liep je veel kans de inhoud van de pispot in je nek te krijgen.

De rijke Romein woonde in een **domus**, een mooi herenhuis, dat meestal volgens hetzelfde plan gebouwd was. Men had zeer kleine of geen vensters om de hitte buiten te houden. Met fresco's werd het interieur opgevrolijkt. Je had de indruk dat je buiten was. De mens is altijd op zoek geweest naar een werkelijkheid buiten de realiteit.

1. fauces	4. impluvium	7. triclinium
2. tabernae	5. tablinum	8. alæ
3. atrium	6. hortus	9. cubiculum

10. Domus

Vocabulary

Om Latijn te leren moet je niet alleen de betekenis van de woorden onthouden maar ook de **grammaticale aanvulling**. De betekenis hiervan wordt later uitgelegd.

femina, ae	vrouw
amare, amo	houden van
secundus- a-um	tweede
unus- a-um	één
oculus, i	oog
habere, habeo	hebben
ancilla, ae	meid, slavin
insula, ae	eiland, flatgebouw
habitare, habito	wonen
domina, ae	bazin

11. Ancilla

Oefening: Vertaal.

amare, amo	ancilla, ae
domina, ae	femina, ae
habere, habeo	habitare, habito
insula, ae	oculus, i
secundus-a-um	unus-a-um

Oefening: Zeg in het Latijn.

bazin	één
eiland, flatgebouw	hebben
houden van	meid, slavin
oog	tweede
vrouw	wonen

Oefening: Vertaal.

- I. Quintus dominam amat.
- II. Domina in insula habitat.
- III. Cynthia unum oculum habet.
- IV. In insula habito.
- V. Ubi (=waar) habitas?
- VI. Vales?
- VII. Gallum audio.
- VIII. Cynthia oculo videt. (videre=zien)
- IX. Ancillam habeo.
- X. Feminam audit.

Oefening: Zeg in het Latijn.

- I. Ik heb een haan.
- II. De haan stelt het goed.
- III. De haan woont op (= in+ablativus) een eiland.
- IV. De bazin houdt van de haan.
- V. De haan houdt van de bazin.
- VI. De bazin heeft één (=unum) oog.
- VII. Ik woon in een flatgebouw.
- VIII. Jij hebt een slavin.

12. Gallus valet.

Ubi habitatis?

Waar wonen jullie?

Romae in casa dominae habitamus.

Wij wonen in een hutje van de bazin in Rome.

Romae multa pericula tenebrarum habemus.

In Rome hebben we vele gevaren van de duisternis.

De altis insulis testa cerebrum ferit!

Vanuit de hoge flatgebouwen slaat een dakpan tegen je hersenpan!

Vasa de fenestris insularum cadunt.

Vazen vallen uit de vensters van de flatgebouwen.

Numquam intestati ad cenam amici aut amicae imus.

We gaan nooit naar een etentje van een vriend of een vriendin zonder een testament gemaakt te hebben.

Contenti sumus si defundunt patulas pelves.

We zijn tevreden als ze de brede vergaarbekkens uitgieten. (een schrale troost) (Vrij naar Iuvenalis III, 268-278)

13. Contentus sum si defundunt patulas pelves.

14. Numquam intestati ad cenam imus.

Het praesens, vier naamvallen type femina en dominus

De onvoltooid tegenwoordige tijd noemen we in het Latijn het PRAESENS.

We zagen reeds drie persoonsuitgangen van het praesens actief in het enkelvoud:

O : ik

S: jij

T: hii, zij, het

Nu volgen drie persoonsuitgangen van het praesens actief in het meervoud:

MUS: wij

TIS: jullie

NT: zij

In het praesens wordt de persoonsuitgang achter de praesensstam geplaatst bij werkwoorden waarvan de stam eindigt op a, e en een lange i.

Je vindt de praesensstam door bij de infinitivus (=noemvorm) RE weg te laten. De infinitivus is de vorm die je in woordenlijst vindt.

Uitzonderingen bevestigen de regel:

Bij werkwoorden met stam op a trekt de a samen met de o in de eerste persoon enkelvoud van het praesens actief en blijft alleen de o staan.

Bij de werkwoorden met stam op lange i staat de bindvocaal U tussen stam en uitgang in de derde persoon meervoud.

Hier onder vind je een overzicht van de geziene vervoegingen:

PRAESENSSTAM op a, amare

Indicativus praesens actief	ENKELVOUD	MEERVOUD
eerste persoon	amo	amamus
tweede persoon	amas	amatis
derde persoon	amat	amant

PRAESENSSTAM op e, valere

Indicativus praesens actief	ENKELVOUD	MEERVOUD
eerste persoon	valeo	valemus
tweede persoon	vales	valetis
derde persoon	valet	valent

PRAESENSSTAM op lange i, audire

Indicativus praesens actief	ENKELVOUD	MEERVOUD
eerste persoon	audio	audimus
tweede persoon	audis	auditis
derde persoon	audit	audiunt

We vervolledigen de vervoeging van **het onregelmatige esse**:

Indicativus praesens actief	ENKELVOUD	MEERVOUD
eerste persoon	sum	sumus
tweede persoon	es	estis
derde persoon	est	sunt

Zelfstandige en bijvoeglijke naamwoorden veranderen van vorm al naargelang hun functie in de zin. Het Latijn heeft om die reden een **vrije woordorde**.

Zelfstandige en bijvoeglijke naamwoorden worden VERBOGEN.

Er zijn in het Latijn **vijf groepen van zelfstandige naamwoorden**.

De eerste groep eindigt op a en is meestal vrouwelijk.

De tweede groep eindigt deels op us en is dan meestal mannelijk.

De vorm die de zelfstandige en bijvoeglijke naamwoorden aannemen al naargelang hun functie in de zin noemen we **NAAMVALLEN**.

In de lessen kwamen er drie naamvallen voorbij:

De nominativus duidt het onderwerp en het naamwoordelijk deel van het gezegde aan. Deze naamval vind je in de woordenlijst.

De accusativus duidt het lijdend voorwerp aan of staat na bepaalde voorzetsels en eindigt in de eerste en tweede groep in het enkelvoud op M.

De ablativus duidt de bijwoordelijke bepaling aan of staat na bepaalde voorzetsels en eindigt in de eerste groep in het enkelvoud op A en in de twee mannelijke groep in het enkelvoud op O.

Uiteindelijk is in het Volkslatijn alleen de ablativus blijven bestaan. Dat zien we in de evolutie naar de Romaanse talen.

We zagen al drie naamvallen in het enkelvoud, nu volgt een nieuwe naamval, **de genitivus en het meervoud van de vier geziene naamvallen**.

De genitivus drukt de bijvoeglijke van bepaling uit en eindigt in de eerste groep in het enkelvoud op AE en op ARUM in het meervoud.

Bij de mannelijke van de tweede groep eindigt de genitivus enkelvoud op I en de genitivus meervoud op ORUM.

Hier onder vind je het overzicht van de behandelde verbuigingen:

GROEP 1, vrouwelijke zelfstandige naamwoorden op a

	ENKELVOUD	MEERVOLD
nominativus	femina	feminae
genitivus	feminae	feminarum
accusativus	feminam	feminas
ablativus	femina	feminis

GROEP 2, mannelijke zelfstandige naamwoorden op us

	ENKELVOUD	MEERVOLD
nominativus	dominus	domini
genitivus	domini	dominorum
accusativus	dominum	dominos
ablativus	domino	dominis

luvenalis, insulae

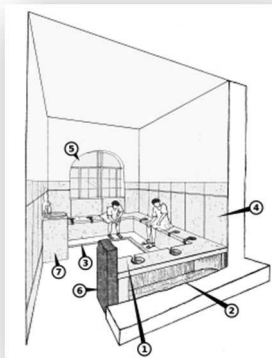
Het leven in Rome was voor de armen geen lolletje. luvenalis, een satiredichter uit de eerste eeuw na Christus, laat niets aan de verbeelding over: **Wij wonen in een stad die grotendeels wordt overeind gehouden met stutten, zo lang en zo dun als een rietstengel: het solaas van de huisbaas tegen bouwvalligheid. Oude scheuren en gaten stopt hij even toe en zegt dan: "Slaap lekker", terwijl het hele gevaarte in mekaar dreigt te storten. Geef mij maar een leven in een stad die nooit brandt en waar je s'nachts niet ligt te bibberen van angst. (luvenalis, III,193 et sqq.).**

De insulae hadden geen sanitaire voorzieningen. Men ging naar de openbare toiletten, **latrinae** en de openbare badhuizen, **thermae**.

Haute cuisine à la maison zat er ook niet in. Het gewone volk at in een plaatselijke snackbar, **thermopolium**.

15. Thermopolium

16. Latrinae

Vocabulary

Om Latijn te leren moet je niet alleen de betekenis van de woorden onthouden maar ook de **grammaticale aanvulling**. De betekenis hiervan wordt later uitgelegd.

ubi	waar
casa, ae	hutje, stulpje
tertius- a-um	derde
multus- a-um	veel
periculum, i	gevaar
tenebrae, arum	duisternis
altus- a-um	hoog, diep
testa, ae	dakpan
ferire, ferio	slaan
cerebrum, i	hersenen
vasum, i	vaas
de+ ablativus	van, van ... uit

fenestra, ae	venster
cadere, cado	vallen
numquam	nooit
ad+ accusativus	naar
intestatus-a-um	zonder een testament
cena, ae	avondmaal
amicus, i	vriend
amica, ae	vriendin
ire, eo	gaan
contentus- a-um	tevreden
si	als, indien
defundere, defundo	naar beneden gieten
patulus- a-um	breed
pelvis, pelvis	vergaarbekken

17. Tenebrae

Oefening: Vertaal.

ad+accusativus	altus-a-um
amica, ae	amicus, i
cadere, cado	casa, ae
cena, ae	cerebrum, i
contentus-a-um	de+ablativus
defundere, defundo	fenestra, ae
ferire, ferio	intestatus-a-um
ire, eo	multus-a-um
numquam	patulus-a-um
pelvis, pelvis	periculum, i
si	tenebrae, arum
tertius-a-um	testa, ae
ubi	vasum, i

Oefening: Zeg in het Latijn.

als, indien	avondmaal
breed	dakpan
derde	duisternis
gaan	gevaar
hersenen	hoog, diep
hutje, stulpje	naar
naar beneden gieten	nooit
slaan	tevreden
vaas	vallen
van, van ... uit	veel
venster	vergaarbekken
vriend	vriendin
waar	zonder een testament

Oefening: Vertaal.

- I. In casa dominarum habitatis.
- II. Testa cerebrum Quinti ferit.
- III. De fenestris vasa cadunt.
- IV. Pelves defundunt..
- V. Recte dicunt.
- VI. Valetis?
- VII. Cito ad cenam amicorum imus.
- VIII. Cynthia oculis videt. (videre=zien)
- IX. Pericula tenebrarum videtis.
- X. Linguam Latinam discitis.

Oefening: Zeg in het Latijn.

- I. Wij hebben hanen.
- II. Wij hebben vrienden en vriendinnen.
- III. Jullie horen de bazin.
- IV. Zij wonen in een hutje.
- V. De dakpan van het flatgebouw slaat tegen de hersenpan van mijn vriend.
- VI. Jij ziet (videre =zien) de duisternis.
- VII. Waar zijn de vrienden en vriendinnen van de bazinnen?
- VIII. Hoe maken jullie het?
- IX. Zij wonen in de flatgebouwen van vrienden.
- X. Wij houden van de duisternis.

18. Maquette van de Keizerthermen in Trier

Herhalingsoefening: Vertaal.

ad+accusativus	altus-a-um
amare, amo	amica ,ae
amicus, i	ancilla, ae
bene	cadere, cado
casa, ae	cena, ae
cerebrum, i	cito
contentus-a-um	de+ablativus
defundere, defundo	dicere, dico
difficilis-is-e	discere, disco
domina, ae	esse, sum
facilis-is-e	femina, ae
fenestra, ae	ferire, ferio
gallus, i	habere, habeo
habitare, habito	hic, haec, hoc
insula, ae	intestatus-a-um

ire, eo	Latinus-a-um
lectio, lectionis	lingua
mihi	minime
multus-a-um	nondum
numquam	oculus, i
patulus-a-um	pelvis, pelvis
periculum, i	praenomen, praenominis
primus-a-um	recte
Salve.	secundus-a-um
si	tenebrae, arum
tertius-a-um	testa, ae
tibi	ubi
unus-a-m	valere, valeo
Ut vales?	vasum, i

Herhalingsoefening: Zeg in het Latijn.

allerminst	als, indien
avondmaal	bazin
breed	dakpan
derde	deze, dit
duisternis	één
eerste	eiland, flatgebouw
gaan	Gegroet.
gemakkelijk	gevaar
goed	haan
hebben	hersenen
het goed stellen	Hoe gaat het met jou?
hoog, diep	houden van
hutje, stulpje	juist
Latijns	leren
leren	les
meid, slavin	moeilijk

naar	naar beneden gieten
nog niet	nooit
oog	slaan
snel	taal
tevreden	tweede
vaas	vallen
van, van ... uit	veel
venster	vergaarbekken
voor mij	voor jou
voornaam	vriend
vriendin	vrouw
waar	wonen
zeggen, spreken	zijn
zonder een testament	

Herhalingssoefening: Vul aan.

	ENKELVOUD	MEERVOUD
eerste persoon	amo	
tweede persoon		
derde persoon		

	ENKELVOUD	MEERVOUD
eerste persoon		valemus
tweede persoon		
derde persoon		

	ENKELVOUD	MEERVOUD
eerste persoon		
tweede persoon		auditis
derde persoon		

	ENKELVOUD	MEERVOUD
eerste persoon		sumus
tweede persoon		
derde persoon		

	ENKELVOUD	MEERVOUD
nominativus		feminae
genitivus		
accusativus		
ablativus		

	ENKELVOUD	MEERVOUD
nominativus		domini
genitivus		
accusativus		
ablativus		

19. Vasum

Cynthia Romae non iam est.

Cynthia is niet meer in Rome.

Domina a Roma otium habet.

De bazin houdt vakantie ver van Rome.

In villa, quae in Campania est, manent.

Ze verblijven in een landgoed, dat zich in Campanië bevindt.

Tabellarius venit et dominae epistulam dat.

De postbode komt en geeft de bazin een brief.

Domina epistulam non intellegit.

De bazin begrijpt de brief niet.

Cynthia dominae dicit: Epistulam intellego.

Cynthia zegt tegen de bazin: Ik begrijp de brief.

Soror tua generosa est

Jouw zus is gul.

Tibi et domino decem gallos dat.

Zij geeft jou en de meester tien hanen.

Domina dicit: Gallos ancillis culinae damus.

We geven de hanen aan de slavinnen van de keuken.

Dativus, de medeklinkerstammen

We zagen voor **de eerste groep** vrouwelijke zelfstandige naamwoorden op a en **de tweede groep** mannelijke zelfstandige naamwoorden op us vier **naamvallen in het enkelvoud en het meervoud**.

De nominativus duidt het onderwerp en het naamwoordelijk deel van het gezegde aan. Deze naamval vind je in de woordenlijst.

De accusativus duidt het lijdend voorwerp aan of staat na bepaalde voorzetsels.

De ablativus duidt de bijwoordelijke bepaling aan of staat na bepaalde voorzetsels.

De genitivus drukt de bijvoeglijke van bepaling uit .

De nieuwe naamval, de dativus, drukt onder andere de aan/voor bepaling uit, het meewerkend voorwerp.

De zelfstandige naamwoorden van de eerste groep op a eindigen op AE in de dativus enkelvoud en op IS in de dativus meervoud.

De mannelijke zelfstandige naamwoorden op us eindigen op O in de dativus enkelvoud en op IS in de dativus meervoud.

Hier onder volgt dan **een overzicht** van de tot nu toe geziene verbuigingen:

Groep 1 op a	ENKELVOUD	MEERVOUD
nominativus	femina	feminae
genitivus	feminae	feminarum
dativus	feminae	feminis
accusativus	feminam	feminas
Ablativus	femina	feminis

Groep 2 op us	ENKELVOUD	MEERVOUD
nominativus	dominus	domini
genitivus	domini	dominorum
dativus	domino	dominis
accusativus	dominum	dominos
ablativus	domino	dominis

Naast werkwoorden met stam op a, e of lange i, zijn er werkwoorden waarvan de praesensstam eindigt op een medeklinker. In deze vervoeging komt er een klinker, bindvocaal, tussen stam en uitgang. Nu wordt het belangrijk om de eerste persoon enkelvoud van het praesens te onthouden om het verschil te zien tussen *videre*, *video*, e-stam en *intellegere*, *intellego*, medeklinkerstam.

De vervoeging ziet er als volgt uit:

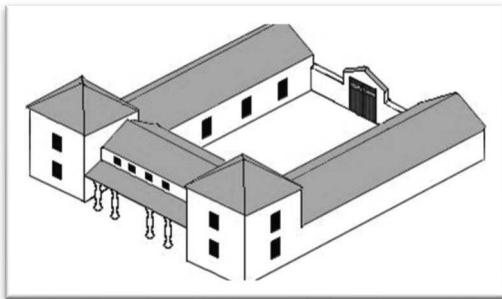
Indicativus praesens actief	ENKELVOUD	MEERVOUD
eerste persoon	intelleg-o	intelleg-i-mus
tweede persoon	intelleg-i-s	intelleg-i-tis
derde persoon	intelleg-i-t	intelleg-u-nt

20. Cerebrum valet.

Villae

De rijke Romeinen bezaten een tweede verblijf, **villa**, buiten Rome, waar ze wilden ontsnappen aan de hitte en de drukte van de stad. Deze villae, gesitueerd aan de kust of op het platteland, waren voorzien van alle luxe: mozaïekvloeren, fonteinën, fresco's, beelden, prachtige tuinen. Vooral de landstreek **Campanië**, de streek rond Napels was geliefd maar ook het platteland in de buurt van Rome, **Ostia** en **Tivoli**. **Marcus Tullius Cicero** bezat negen buitenverblijven.

21. Villa rustica, herenboerderij

22. Model Romeinse villa van Waver

Vocabulary

Om Latijn te leren moet je niet alleen de betekenis van de woorden onthouden maar ook de **grammaticale aanvulling**. De betekenis hiervan wordt later uitgelegd.

iam	al, reeds
quartus- a-um	vierde
otium, i	rust
a(b)+ ablativus	weg van, vanaf
villa, ae	landgoed, landhuis
tabellarius, i	postbode
epistula, ae	brief
intellegere, intellego	begrijpen
soror, sororis	zus
generosus- a-um	gul
dare, do	geven
culina, ae	keuken

Oefening: Vertaal.

iam	quartus-a-um
otium, i	a(b)+ablativus
villa, ae	tabellarius, i
epistula, ae	intellegere, intellego
soror, sororis	generosus-a-um
dare, do	culina, ae

Oefening: Zeg in het Latijn.

al, reeds	vierde
rust	weg van, vanaf
landgoed	postbode
brief	begrijpen
zus	gul
geven	keuken

Oefening: Vertaal.

- I. Dominae aquam (=water) defundunt.
- II. Dominae generosa est.
- III. Tabellariis epistulas dant.
- IV. Epistulam feminae intellego.
- V. Soror linguam Latinam discit.
- VI. Ancillae in culina sunt.
- VII. Ancillis epistulam damus.
- VIII. Linguam Latinam intellegunt.

Oefening: Zeg in het Latijn.

- I. Wij geven de haan aan een slavin.
- II. Zij begrijpen de brief niet.
- III. De postbode geeft een brief aan de bazin.
- IV. De bazin geeft de postbode een haan.
- V. Jullie leren Latijn.
- VI. Wij leren niet voor de school (=schola) maar voor het leven (=vita).
- VII. De bazin is gul voor haar zus.
- VIII. Jullie geven een brief aan de postbodes.
- IX. Zij geven de hanen aan jou en aan mij.

23. Tabellarius

24. Epistula

Oefening: Vul aan.

	ENKELVOUD	MEERVOUD
nominativus	femina	
genitivus		
dativus		
accusativus		
ablativus		

	ENKELVOUD	MEERVOUD
nominativus		domini
genitivus		
dativus		
accusativus		
ablativus		

	ENKELVOUD	MEERVOUD
eerste persoon		intellegimus
tweede persoon		
derde persoon		

25. Campania

Otium tibi molestum est.

Het niets doen is voor jou lastig.

Otio exsultas nimiumque gestis:

Door het niets doen ben je heel blij en ben je zeer uitgelaten.

Otium et reges prius et beatas

Het niets doen heeft vroeger en koningen en welvarendez

perdidit urbes

steden ten gronde gericht. (Catullus, carmen LI, laatste strofe)

Praedia solus habes.

Je landgoederen heb je alleen.

Aurea solus habes.

Je gouden voorwerpen heb je alleen.

Omnia solus habes,

Je hebt alles alleen.

Uxorem sed habes cum populo!

Maar je echtgenote heb je met het volk!

(Vrij naar Martialis III, 26)

Tweede groep onzijdig

De tweede groep bevat naast de mannelijke zelfstandige naamwoorden op **us** onzijdige zelfstandige naamwoorden op **um**. Bij deze onzijdige zelfstandige naamwoorden is de **nominativus** gelijk aan de **accusativus** en de **nominativus** en **accusativus** meervoud eindigen op **a**.

Hier onder vind je de verbuiging:

Groep 2 op um	ENKELVOUD	MEERVOUD
nominativus	otium	otia
genitivus	otii	otiorum
dativus	otio	otiis
accusativus	otium	otia
ablativus	otio	otiis

Otium

De Romeinen uit de keizertijd hadden veel vrije tijd: De rijken lieten het vuile werk door slaven doen en de scharrelaars in de stad leefden van **panem et circenses**, brood en spelen, door de keizer geschonken om de massa stil te houden. Iuvenalis, een satiredichter uit de eerste eeuw na Christus was niet positief over het enthousiasme voor de spelen: **Het volk dat vroeger alles te zeggen had over politiek en leger, almachtig was, houdt zich nu koest en geeft nog maar om twee dingen: brood en spelen. (Satire X, 81)**

Vocabularium

Om Latijn te leren moet je niet alleen de betekenis van de woorden onthouden maar ook de **grammaticale aanvulling**. De betekenis hiervan wordt later uitgelegd.

quintus- a-um	vijfde
molestus- a-um	lastig
exsultare, exsulto	heel blij zijn
gestire, gestio	uitgelaten zijn
nimum	zeer, erg
et ... et	zowel ... als
prius	vroeger
rex, regis	koning
beatus- a-um	gelukkig, welvarend
urbs, urbis	stad
perdere, perdo	ten gronde richten, verliezen
praedium, i	landgoed

solus-a-um	alleen
aureus-a-um	gouden, van goud
aurum, i	goud
omnia, ium	alles
sed	maar
uxor, uxoris	echtgenote
cum+ablativus	met, samen met
populus, i	volk

Oefening: Geef de vertaling.

aureus-a-um	aurum, i
beatus-a-um	cum+ablativus
et ... et	exsultare, exsulto
gestire, gestio	molestus-a-um
nimium	omnia, ium
perdere, perdo	populus, i
praedium, i	prius
quintus-a-um	rex, regis
sed	solus-a-um
urbs, urbis	uxor, uxoris

Oefening: Zeg in het Latijn.

alleen	alles
echtgenote	gelukkig, welvarend
goud	gouden, van goud
heel blij zijn	koning
landgoed	lastig
maar	met, samen met
stad	ten gronde richten, verliezen
uitgelaten zijn	vijfde
volk	vroeger
zeer, erg	zowel ... als

Oefening: Vertaal.

- I. Romae pericula sunt.
- II. Otio omnia perdis.
- III. Vasa cadunt.
- IV. Domina auro beata est.
- V. Periculis tenebrarum beati non sumus.
- VI. Dominus praediorum in villa habitat.
- VII. Praediis domina beata est.
- VIII. Periculis amici ad cenam non (=niet) veniunt.

Oefening: Zeg in het Latijn.

- I. Door het niets doen verlies je alles.
- II. De bazin heeft goud.
- III. De meester van de landgoederen woont in een landhuis.

- IV. De bazin geeft goud aan de slavin.
- V. De slavin is gelukkig omwille van het goud.
- VI. De bazin en de meester hebben vrije tijd.
- VII. Omwille van de gevaren blijven wij in het hutje.
- VIII. Zij verliezen de vazen en het goud.
- IX. Wij zien de gevaren.

26. Domina otium habet.

27. Spectaculum video.

Romae feriae plurimae sunt.

In Rome zijn er zeer vele feestdagen.

Imperator populo mira spectacula dat.

De keizer geeft het volk wonderlijke schouwspelen.

Nuntii clamant: Audite, Romani.

De bodes roepen: Luister, Romeinen.

Spectacula nuntiamus!

Wij kondigen schouwspelen aan!

Venite ad amphitheatrum et videte certamina!

Kom naar het amphitheater en bekijk de wedstrijden!

Venite ad circum et spectate cursus!

Kom naar de wagenrenbaan en aanschouw de wedrennen!

Venite ad theatrum et ridete!

Kom naar het theater en lach!

Populus Romanus panem et circenses amat.

Het Romeinse volk houdt van brood en spelen.

Imperativus en vocativus

Tot nu toe zagen we de **indicativus praesens** van vier soorten werkwoorden: de a-stammen, de e-stammen, de medeklinkerstammen en de lange i-stammen.

De indicativus is een modus of wijze van het werkwoord. De modus drukt uit op welke wijze de schrijver of spreker de handeling voorstelt.

De indicativus drukt een mededeling uit, de imperativus drukt een gebod uit. Indicare betekent bekend maken, verklaren, imperare betekent bevelen.

De imperativus praesens wordt in het enkelvoud gevormd met de praesensstam van het werkwoord, bij de medeklinkerstammen komt er een e bij.

In het meervoud nemen we de praesensstam van het werkwoord plus te, bij de medeklinkerstammen komt er de bindvocaal i tussen stam en uitgang. De imperativus meervoud wordt gebruikt als er meerdere personen worden aangesproken.

Hier onder vind je de vervoeging:

Praesensstam op a, amare

Imperativus praesens	ENKELVOUD	MEERVOUD
	ama	amate

Praesensstam op e, valere

Imperativus praesens	ENKELVOUD	MEERVOUD
	vale	valete

Praesensstam op lange i, audire

Imperativus praesens	ENKELVOUD	MEERVOUD
	audi	audite

Praesensstam op een medeklinker, intellegere

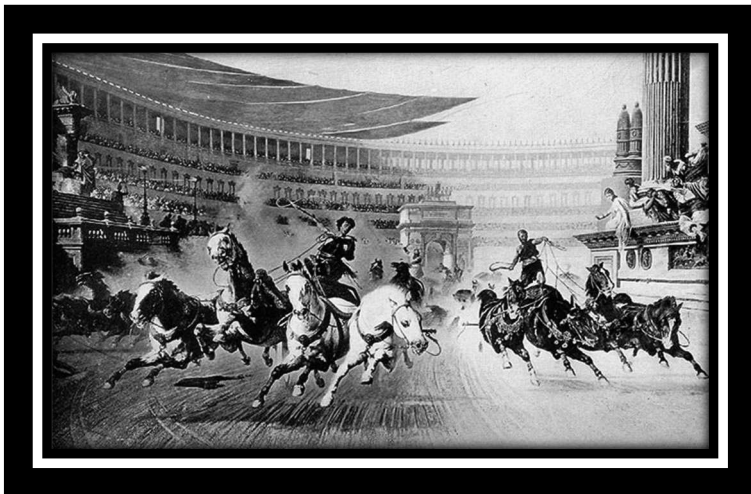
Imperativus praesens	ENKELVOUD	MEERVOUD
	intellege	intellegite

We hebben tot nu toe vijf naamvallen behandeld: de nominativus, genitivus, dativus, accusativus en ablativus. Het Latijn kent nog een zesde naamval: de vocativus, de aanspreekvorm. Met die naamval zijn we vlug klaar. De vocativus is altijd gelijk aan de nominativus behalve in het enkelvoud van de mannelijke zelfstandige naamwoorden van de tweede groep op US. Hier hebben we twee mogelijkheden. Bij het merendeel van deze zelfstandige naamwoorden eindigt de vocativus op E. Dominus wordt domine. Bij de zelfstandige naamwoorden op ius eindigt de vocativus op I, denk aan de historische woorden van Caesar toen hij vermoord werd in 44 voor Christus: Tu quoque, fili mi, jij ook, mijn zoon.

28. Moord op Caesar

De Romeinen kenden geen weekend, de gewone man werkte elke dag, als er tenminste geen feestdag was en die waren er in overvloed. Ruim één derde van het jaar bestond uit feestdagen! De werkmans wilde wel een verzetje op zijn vrije dag en de leeghangers in de stad moesten beziggehouden worden om hen niet op verkeerde gedachten te brengen. De rijke Romeinen hadden sowieso vrije tijd in overvloed. Aanbod was er genoeg, men kon terecht in **het amfitheater, het circus en het theater**. In het amfitheater streden mensen op leven en dood tot vermaak van het volk, ook wilde dieren worden ingezet. In het circus werden de wagenwedrennen gehouden. Vier teams met wagens met vier paarden streden voor de overwinning. In het theater werden komedies, mimes en pantomimes opgevoerd.

29. Wagenwedrennen

Vocabulary

Om Latijn te leren moet je niet alleen de betekenis van de woorden onthouden maar ook de **grammaticale aanvulling**. De betekenis hiervan wordt later uitgelegd.

sextus- a-um	zesde
feriae, arum	feestdagen
plurimus- a-um	zeer veel
imperator, imperatoris	bevelhebber, keizer
mirus- a-um	wonderlijk
clamare, clamo	luid roepen, schreeuwen
nuntius, i	bode
nuntiare, nuntio	aankondigen, melden
amphitheatrum, i	amfitheater
certamen, certaminis	wedstrijd
circus, i	wagenrenbaan
theatrum, i	theater

ridere, rideo	lachen
cursus, us	wagenwedrennen
spectare, specto	bekijken

Oefening: Vertaal.

amphitheatrum, i	certamen, certaminis
circus, i	clamare, clamo
cursus, us	feriae, arum
imperator, imperatoris	mirus-a-um
nuntiare, nuntio	nuntius, i
plurimus-a-um	ridere, rideo
sextus-a-um	spectare, specto
theatrum, i	

Oefening: Zeg in het Latijn.

aankondigen, melden	amfitheater
bekijken	bevelhebber, keizer
bode	feestdagen
lachen	luid roepen
theater	wagenrenbaan
wagenwedrennen	wedstrijd
wonderlijk	zeer veel
zesde	

Oefening: Vertaal.

- I. Nuntii, spectacula nuntiate!
- II. Popule, ad theatrum veni!
- III. Fili, ride!
- IV. Ancillae, intellegite epistulam!
- V. Quinte, Cynthiam ama!
- VI. Domini, praedia perдите!
- VII. Dominae, in Campania manete!
- VIII. Popule, linguam Latinam disce!

Oefening: Zeg in het Latijn.

- I. Boden, geef de brieven.
- II. Cynthia, kom naar het theater en lach.
- III. Slavinnen, geef de brief.
- IV. Romeinen, kijk.
- V. Begrijp (enkelvoud) de brief.
- VI. Lach (meervoud).
- VII. Houd (meervoud) van brood en spelen.
- VIII. Zoon, luister!
- IX. Heer, geef spelen!

30. Intellegite!

Oefening: Vul aan.

	ENKELVOUD	MEERVOUD
nominativus	femina	
vocativus		
genitivus		
dativus		
accusativus		
ablativus		

	ENKELVOUD	MEERVOUD
nominativus		domini
vocativus		
genitivus		
dativus		
accusativus		
ablativus		

	ENKELVOUD	MEERVOUD
nominativus	otium	
vocativus		
genitivus		
dativus		
accusativus		
ablativus		

31. Certamen